

Capitulum VI

est ad missam ministrare.

V Quid si ministras aliqua causa vel occasione recedat de altari dimittendo celebrantē solū: reuer-
surus tamen. Atque celebras debeat pcedere in
missa: vel cessare donec ministrans redeat.

Sol. Procedere debet quousque aliqd occurrat i quo
indigeat ministerio ministrantis.

VI Quid si ministrans recedens nō reuertat.

Dubiū Sol. Sacerdos celebras necessitati cōpulsus: vicem
ministrantis suppleat.

VII Quid de sacerdote incluso vel heremita et solita-
rio: An scz solus celebrare possit.

Sol. Si ei non suffragetur copia ministrantis: solus
celebrare potest: alias sec^o: vt notat i glo. circa
solutionē quarti dubij pcedentis allegata.

VIII Quid si quis omittat aliquid pdictorū.

Sol. Quis cōsecret: scienter tamē vel ex ignorantia
crassa omittēs: grauitur peccat: vt etiā circa su-
periora dictū est.

**Capitulū VI de dubijs que occurrunt in
cerimonijs cōsuetis et obseruandis in mis-
sa et circa eam: tam in agendis q̄ in dicen-
dis: tres includens articulos.**

Arti. I. Resoluens X dubia q̄ oriunt^r circa agenda et dicenda
ante missam.

Dubiū I Atque celebratur⁹ missam: aliqd specialiter agere
debeat ante missam.

Sol. Sic: cū em̄ omne quod agere intendim⁹ per stu-
dium cōsiderationis puenire debeam⁹: vt sic ad
id quod agendū est preparemur: maxime decet
vt fiat circa hoc dignissimū officiū: ne q̄s in ppa-
ratus accedēs: iudiciū sibi manducet et bibat.

Prerequirir itaqz debita ac sufficiens prepa-
ratio sacerdotis: qua ita efficiat^r disposit⁹ et ido

Capitulum

neus: vt digne ad celebrandū possit accedere.
An 7 scriptū ē: Ante orationē ppara aīam tuā. Eccl. 1.

II In quo cōsistat debita et sufficiēs preparatio sacerdotis celebraturi.

Sol. Preparatio illa cōsistit in debita et sufficiēti cōscientie mundificatione et adornatiōe: que prequirunt debitā suipsi? pbatōe: id est: diligentem cōscientie sue examinationē: fm q apostolus Corinthios monet ita scribens: Probet autem seipsum homo. 1. Cor. 11.

Et ita ex toto tria i genere requiruntur ad debitā sufficientem et dignam preparationem: scilicet.

probatio.
purgatio.
adornatio.

cōscie.

III Qualiter: et in quib? quis seipsum pbare et examinare debeat.

Sol. Primo 7 ante omnia debet cum diligentia conscientia suam discutere et examinare: presertim a prima cōfessione debite facta. Si interea ne inciderit in excōmunicationē: irregularitatē vel suspensionem: aut aliquid aliud huiusmodi impedimentū. Secundo: diligenter pspicere debet si ne interea aliqua mala p̄cipue mortalia cōmiserit. Si ne aliqua bona ad que obligatur omiserit: vel negligenter p̄soluerit.

Tertio si aliqua huiusmodi inuenerit: an ex toto corde de istis doleat: et ea ppter deū quem offendit detestet. Quarto: an habeat firmū ppositū emēdandi vitā suam: 7 ab omnib? mortalib? cauendi in futurū ppter deū. Quinto: an intendat omnia cōfiteri ante accessum ad celebrationē: et iuxta arbitrium cōfessoris pro eis satisfacere. Sexto: utrum habeat rectā fidē cum debita intentionē et conatu ad debite et deuote celebrandū. Septimo: an debitā diligentia i discussiōe 7 examinatiōe p̄dictorū adhibuerit.

Hec diligenter animaduertant sacerdotes cō

Nota

ebriarij: lusofores: crapulofi: ebriofi: et alij cōsi-
miles in damnabili statu viuentes. ¶ Pensentq;
studiose qualis ad celebrandū accedant: et que
eos vltio diuina expectet.

III Quanta requirat diligentia in examinatiōe pre-
dicta: vt sufficiens reputet et debita.

Sol. Tanta requirit: q̄tā q̄s faceret in magno et ar-
duo negotio: p magna ⁊ ardua re lucrāda: aut
gravi incomodo vitando: iuxta possibilitatem
humane fragilitatis. Unde si quis huiusmōi
diligentiā in cōscientie sue examinatione nō fe-
cerit: indigne ad istius sacramenti celebrationē
atq; sumptionē accedit: q; imp̄parat: ⁊ ita do-
minici corporis et sanguinis reus iudicabit.

V Quō possit quis esse aut fieri cert⁹ q̄ debita ⁊ suf-
ficientē diligentia in p̄tracta discussione fecerit.

Dubiū Sol. Ex quo hic nō requirit euidēs certitudo: cū illa
absq; diuina reuelatione haberi nō possit: s; exi-
gitur solū certitudo moralis siue civilis sicut in
alijs agilib⁹ humanis: potest quis ex pbabi-
lib⁹ cōiecturis post examinationē de debita di-
ligentia factam: satis scire et certus esse: an de-
bitam diligentia fecerit vel nō fecerit in discus-
sione precedentū: et hoc sufficit: quemadmodū
etiam dictū est supra capitulo. ij. articulo. iij. de
certitudine essendi absq; peccato mortali.

VI In quo cōsistat debita et sufficiens cōscientie pur-
gatio.

Sol. Talis p̄sistit post debitā examinationē factā in
peccatoꝝ p̄sertim mortaliū et alioꝝ impedinen-
toꝝ si que per discussionē inuēta fuerint: totali
et omnimoda remotione vel expulsionē. Ad
quā expulsionē tria p̄cipue requirunt. Pri-
mū: est vera et perfecta cōtritio et peccatoꝝ de-
testatio: per quā quis deo quē offendit recōci-
liat. Secundum est pura et integra confessio.

Tertiū: est recta ac debita absolutio. Non

Capitulum

em̄ sufficit q̄ accedens ad celebrandū sit per cō
tritionē recōciliat⁹ deo : sed exigis q̄ etiā sit re/
cōciliatus ecclesie : vt digne suscipiat sacramētū
vnitatis ecclesie : quod sit p̄ absolutionē : q̄ p̄re
quirat p̄fessionē. Et ideo si quis post mortale
cōmissum : q̄tuncūq; cōtrit⁹ fuerit : accedat ad
celebrandū absq; cōfessione ⁊ absolutione : mor
taliter peccat : nisi occurrat casus q̄ in dubio se/
quenti tanget.

VII Quid agendum si quis nō possit habere copiam
confessoris.

Sol. Si possit absq; scādalo differre celebrationē dif
ferat quousq; habuerit confessorē. Si vero imi/
neat scandalū nisi statim celebret : tunc cū debi
ta cōtritione et voluntate p̄fitendī tempore opor
tuno celebret : vt scandalū euitet. Si tamē ex
negligēcia sua desit cōfessor : quē habere potuiss
set si debitā diligētā fecisset : specialit̄ peniteat.

ubiū **VIII** Quib⁹ ornāmētis p̄sciētia celebraturi debeat eē
adornata : vt digne et debite possit celebrare.

Sol. Necessariū ē vt digne celebratur⁹ accedat orna
tus recta fide : debita intentione : et sufficiēti co
natu ad debite reuerentē ⁊ digne celebrandum.

Decens est etiā vt decorat⁹ sit hūmilitate : ca
stitate : iusticia : ⁊ ceteris virtutib⁹ q̄ per vestes
sacerdotales significant.

IX Utrū celebratur⁹ teneat dicere horas canonicas
ante missę celebrationē.

Sol. Talis ad min⁹ dicere tenet ante celebrationem
matutinas : alioq̄n mortalit̄ peccat. Ad alias
autē horas canonicas non tenet añ missam sub
peccato mortali : nisi aliqua specialis cōstitutio
vel approbata consuetudo eum ad hoc obliget.
Nihilomin⁹ p̄gruū videt̄ vt etiā p̄me ante ce
lebrationē dicant. In ceteris attendenda est
cōsuetudo ecclesie cathedralis vel regiōis : cui⁹
est pars vel subditus.

Dubiū x *Utz sint aliqua alia specialiter dicenda vel agenda ante missę inceptionē a celebraturo.*

Sol. In hoc attēdenda est cōsuetudo diocesis vel religionis sue: s̄m quam si aliqua alia p̄mittant q̄ ad decentiā: reuerentiā ⁊ deuotionē deseruiāt: decet vt ita obseruet. Vnde vbi cōsuetū est vt dicant isti psalmi: *Nō dilecta: Benedixisti: Inclina: Credidi: et De profundis:* cum quibusdam p̄cib⁹ ⁊ collectis. Vel etiā q̄dā psalmi ⁊ orōnes ad lotionē manūū et inductionē sacrarum vestiū ⁊ ad accessum ad altare: nō sunt ista a celebraturo omittenda vel p̄tēnenda. Solet etiam p̄mitti cōfessio generalis publica et osculatio altaris: apud quosdam thurificatio: p̄cipue ante missas solēnes: que suo mō etiā sunt obsequāda.

Ar. II. *Resoluēs XIII dubia occurrētia circa dicēda ⁊ agenda in missa: modūq; dicendi atq; agendi.*

I *Que sint dicenda et agenda in missa et quō.*

Sol. Generaliter illa dicenda et agēda sunt: et eo mō que ⁊ s̄m quod ordinatio ac cōsuetudo diocesis vel religionis celebrantis obseruat.

II *Utz sacerdos in missa debeat vel possit aliquid aliud dicere q̄ in libro missali cōtinet.*

Dubiū Sol. Magis expedit q̄ nihil aliud dicat: potest tamē cogitare aliqua deuotionē excitantia. Si igit̄ affectū habeat ad aliqua dicēda: p̄transseat illa cogitando atq; meditando.

III *Utz verba canonis debeant dici secrete: sicut et orationes in missa que secrete vocant̄.*

Sol. Sic: p̄pter multas causas: q̄s nō op est recitare.

III *Utz cetera p̄ter canonē et secretā vel secretas: si p̄les accipiāt: debeāt alta ⁊ audibili voce dici.*

Sol. Ita expedit fieri: Non enī absq; causa rationali ecclesia fecit distinctionē inter canonem et alia dicenda: per hoc nāq; excitant ⁊ edificant̄ astantes. Si t̄n̄solus ministrans astat: qui fortassis (vt apud quosdam religiosos consuetum

Capitulum

est) postea sit celebraturus: et sub ministracione se aliquoaliter recolligat meditando: non videtur hac de causa necessariū: debet tamē nihilomin⁹ cōsuetudo loci obseruari.

V Utz in memorijs viuorū et mortuorū: debeat alii quorū fieri nominatio.

Sol. Nō est necesse. Si tamē celebrās ex nominatiōe eorū sentiat deuotionē augeri: poterit nominare: cauendo nihilomin⁹ plixitatē ppter astantes.

VI Utz sacerdos cupiēs aliquorū nominatim habere memoriā: possit ante celebrationē hoc facere.

Sol. Expedit vt ita faciat: p̄serti si publice et corā multis sit celebratur⁹: vel si multorū nominatim memoriā habere velit. Sicut etiā expedit vt celebratur⁹ habens desiderii dicendi vel meditandi alia specialia pro deuotiōe maiori excitanda circa sumptionē sacramenti: hoc faciat ante celebrationē: vel etiā s̄b celebratiōe si missa in notis cantet: et temp⁹ aptū ad hoc habeat.

VII Utz requiraf attentio celebrantis circa dicenda et agenda.

Dub. Sol. Quemadmodū nō necessario requirit⁹ actualis intētio: vt superi⁹ capitulo. iij. articulo. iij. circa resolutionē tertij dubij dictū ē: Ita etiā nō necessario requirit⁹ actualis et cōtinua attentio: virtualis tamen semp est necessaria. Est autē virtualis attētio: virt⁹ quedā relictā ex actuali attentione p̄uia: et intētiōe siue p̄posito perseuerandi in tali attētiōe actuali. Et hec etiā sufficit: Nisi interrūpat per actualē attentionē sibi cōtrariā: siue voluntariā cōuersionē vel euagationē ad alia. Verūtāme studiosam diligentiam adhibere debet celebrans: vt actualem attentionē retineat: et ne ad alia distrahatur: qm̄ si quis debitā diligentiam nō adhibeat: a peccato nō potest excusari.

VIII Utz ad debite et digne celebrandū: requiraf de-

Sol. notio in celebrante.

Deuotio duob' modis potest accipi. Primo: pro voluntate prompte tradendi se ex dilectione ad ea que pertinent ad dei famulatū. Secūdo: p feruore dilectionis: quo mens cū quadam suauitate ⁊ delectatione eleuat ad deū. Et fm vtrūq; modū duplex potest eē deuotio. Quedā em̄ est actualis: quādo scz actualiter voluntas pmp̄te se tradit diuino obsequio: vel mens actualiter feruet in dilectione. Alia est virtualis: vt cū ex actuali et p̄uia deuotiōe: relinquit quedā virt' q̄ ad actus sequentes cōcurrit. Circa actualem deuotionē duo sunt cōsideranda: scz deuotio ipsa: et conat' ad acquirendū eam. Circa officiū etiā misse duo attendenda sunt: scz misse celebratio: ⁊ ad celebrādū debita preparatio. Sacerdos itaq; celebratur' in preparatiōe circa examinationē et p̄bationē suiipsi': tenet habere deuotionē p̄mo modo dictā actualiter: hominis em̄ est preparare animū. De hac deuotione videt' esse intelligenda glosa. j. Cor. xj. dicēs: Indign' est: qui nō deuota mente accedit ad eucharistiā. Ad deuotionem x̄o secundo modo dictam actualiter habendam nō tenetur. Ille em̄ feruor dilectōis a domino gratuite dat'. Unde aliquādo desiderat' dari: denegat': vel datus: subtrahit' alicui: fm q̄ dispositio eius meret': vel salutē sue domin' nouit expedire. Verūtamē celebraturus tenet toto conatu illū feruorē desiderare: et possibilem diligentia adhibere: faciendo totū quod in se est vt sibi detur: Mitendo omnē teporem: distractionē et euagationē mentis expellere: et si aliqd huiusmodi occurrat: deliberate nō tenere: hoc em̄ faciendo: nō cēset indign' sed sufficient' deuot' accedere. Unde si ptunc ille feruor ei nō detur: nō debet ppter hoc a celebratione abstinere: sed absq; scrupulo celebrare. In ipsa autē celebratione non requirit' de necessitate deuotio actualis p̄mo modo accepta: sed sufficit et etiā requirit' virtualis ex actuali p̄cedente relicta. Licet etiā nō requiratur actualis deuotio sc̄do mō dicta: eo q̄ nō est i libera

Capitulum

potestate nostra: requirit tamē et sufficit desiderium cum
possibili conatu actuali ad acq̄rendū illam deuotionē:
ita q̄ celebrans faciat quod in se est: cor sursum eleuan-
do: put et ipse astātes excitat et hortat cū dicit: Sursum
corda. Circa quod dicit Ciprian⁹ papa: vt habes de
Iose. di. j. q̄n. Ideo sacerdos pfatione pmissa parat fra-
trū mētes dicēdo: Sursum corda: vt dū respōdet plebs:
Habem⁹ ad dñm: admoneat nihil se aliud q̄ dñm cogi-
tare debere. Laudat p̄tra aduersariū pecc⁹: et soli deo
dateat: nec ad se hostem dei venire patiat. Nec ibi.

X Atq̄ celebrans debeat stare capite discooperto.
Sol. Sic: vt habes de pse. di. j. c. null⁹: Nisi occurrat
rationabilis causa cooperiendi. An si q̄s absq̄
tali causa stet coopert⁹: graui⁹ peccat: vt habes
ex eodem capitulo.

XI Cū q̄ debeat fieri ablutio p̄ sumptionē sanguis.
Sol. Cum vino: vt habes in. c. ex parte de cele. mis.
Cuius ratio inferius vltimo capitulo reddet.

XI Atq̄ sacerdos post missam inceptam licite possit
desistere: officiū nō perficiendo.

Sol. Nō pōt: nisi occurrat aliqua rationabilis et suf-
ficiens causa.

XII Quid agendū si sacerdos post missam inceptam
moriat: vel in talē infirmitatē aut debilitatē in-
cidat: vt nō possit perficere.

Sol. Si aliquod istoz cōtingat ante cōsecrationē: nō
est necessariū q̄ missa p̄ aliū pficiat: potest tamē
fieri si assit alius sacerdos disposuit. Et ille inci-
piat vbi prior dimisit: quod si nesciat: potest in-
cipere a principio. Si x̄o aliquod p̄dictoz con-
tingat post cōsecrationē corporis et ante p̄secre-
tionē sanguinis: vel post cōsecrationē vtriusq̄:
tūc debet suppleri et pfici missa p̄ aliū dispositū.

Si autē cōtingat hoc in pfatione verborz cō-
secrationis corporis: verbis iam in parte p̄nun-
ciatis: similiter perficiat per aliū: q̄ incipiat ibi.
Qui prouide. Et si illud cōtingat in cōsecratione

sanguinis: incipiat ibi. Simili modo. Sic etiā agendū videt cum dubitat: vtz prio: sacerdos inceperit verba cōsecrationis pferre: et nō per fecerit. Nec reputandū est tunc fieri iteratio nem. Quia nō intelligit iteratū: quod ambigitur esse factū.

XIII Quid agendum si celebranti sanguis per nares erumpat: vel fluere incipiat.

Sol. Pausare debet reclinando vel sedendo: donec flux⁹ cesserit. Cauere autē debet ne vestes vel ali qua sacra per sanguinē coinquinent: recipiēdo il lum vel in aliquo vase vel pāniculo put discre tionē sue melius cōuenire videt. Si autē ille flux⁹ restringi nō posset: neq; sacerdos officiū p ficere: tūc agendū est vt in casu dubij pcedētis.

XIII. Quid si sacerdos omittat aliqd vl aliqua de di cendis vel agendis in missa.

Sol. Si obseruet ea q; necessario ad cōsecrationē req runt: cōsecrat: sed tamē grauit peccat si scienter omittat aliqd notabile ex institutione vel cōsue tudine ecclie ad hoc officiū requisitum: vtputa misse introitū: Epistolā: Euāgelium: vel aliud huiusmodi. Si autē aliqd modice reputatio nis: vel ex negligentia aliqd omittat: min⁹ pec cat. Diligentissime tñ cauere debet ne ptingat.

Ar. III. Resoluens III dubia que occurrūt circa dicēda: agē da: et cauenda post misse celebrationē.

Dubiū I Vtz aliq; specialit sint dicēda p⁹ misse celebratōez.

Sol. Sic: pmo namq; 7 ante omnia: dicende sunt cor de et ore: debite et deuote gratiarum actiōes. Quz eū vt et ipse celebrans in prefatione prestatur dignum et iustum sit atq; equum et salutare: vt semp et vbq; dño gratie agant: qz i nullo loco vel tempore nobis beneficia sua clement largi ri cessat: dignissimū: iustissimū 7 equissimū ē: vt hoc fiat post hui⁹ beneficij pceptionē: et tanto diligēt⁹ atq; deuot⁹: q̄to inter oīa beneficia

Capitulum

hominib⁹ a deo collata : illud vnū de maximis habet. Non solū autē ideo gratias agere debet celebrās ne ppter ingratitudinē de tāto beneficio graui⁹ iudicet a domino : sed et vt de tali gratias debitas exhibēs : potior beneficiorū dign⁹ efficiat : et p̄cipue : vt ad crastinā celebrationē : vel saltē spiritualē isti⁹ sacramenti sumpcionē ad quā semp tenet esse disposit⁹ : preparatior reddat. Semp em̄ celebratio p̄cedens : dispositio ac preparatio esse debet ad sequentem .

Magis aut attēdēda ē in hmōi gratiā p̄actōe feruida cordis deuotio : q̄ plūx labioꝝ oratio .

II Atq⁹ p⁹ celebratōēz aliq⁹ etiā singlarit⁹ sint agēda .

Sol. Sic : debet em̄ is qui celebrauit in omnib⁹ timore : virtuose et exemplariter se habere : et in bonis occupationib⁹ exercitijsq⁹ salutarib⁹ cōsolationē et delectationē querere : vt in meditando : psallendo : orando : studendo : scribendo : legendo : docendo : et horas canonicas debite persoluendo . Ita vt et diabol⁹ nūq⁹ eum ociosum inueniat : et ad futura dona paratior fiat .

III Que sint sacerdoti post celebrationē cauenda .

Sol. Maxime cohibēda est lingua : ne loquat⁹ leuia : inutilia : scurrilia vel dolosa verba . Sic etiā visus : ne videat vana . Et suo modo sensus ceteri sunt custodiēdi : p̄cipue etiā crapula et ebrietas fugiēda : ioci ⁊ ludi vitādi . Et vt hec facilius fieri possint : studendū est : vt dicat beat⁹ Greg⁹ : vt semp anim⁹ in suo pondore et vigore seruet⁹ : ne postea eum fluxa cogitatio dissoluat : ne vana leticia mentē subrepat : et lucrū cōpunctiōis anima p⁹ incuriā fluxe cogitatiōis perdat .

III Atq⁹ statim post missę celebrationē : sit comedendum vel bibendū .

Sol. De iure nō debet fieri . Unde in canone : tribus . de cōse . di . ij . dicit⁹ : Si mane dñica portio edif⁹ : vsq⁹ ad sextā ieiunēt ministri qui eā sumpserūt .

dubiū

Et si tertia vel quarta hora acceperit: ieiunent
vsq; ad vespervas. Sed de consuetudine hoc ius
nō seruaf: ppter reuerentiā tñ tāti sacramenti:
dignū est vt a cibo et potu abstineat donec de/
bite gratia actiones sint reddite: et ita etiā in/
terea species sacramentales verisimiliter existi/
ment corrupte.

**Capitulū VII de dubijs occurrentib? cir
ca materiā ad cōsecrandū aptam: videlicet
panē ⁊ vinū: VI cōtinet articulos.**

Arti. I. Resoluens sex dubia que incidunt circa panē cōsecrā/
dum siue hostiam anteq̃ cōsecratur.

I Quis et qualis debeat esse panis: vt cōsecrari et
ex eo cōfici possit corp? christi.

Dub. Sol. Debet esse tritice? aqua naturali cōfect?: ⁊ azy/
mus: id est nō fermentat?.

II Quid agendū: si sacerdos percipiat panē nō eē
triticeū: vel alia aqua q̃ naturali cōfectum: aut
fermentatū.

Sol. Si aliqd istoz percipiat añ inceptionē canonis:
panē illū remoueat: et aptū apponat. Et sine ali
cui? repetitione pcedat. Si post inceptionem
canonis et ante verba cōsecrationis: remoueat
vt supra: et canonē reincipiat: hoc videt? tuti? ⁊
cōuenientius. Si post verba cōsecratiōis pa/
nis: ⁊ siue ante siue post cōsecrationem sanguis:
ante tamen sumptionē panis: remoueat ille pa/
nis: et recipiat aptus: atq; confecret: vt supra.
Panis xpo supra quē plata sunt verba cōsecre/
tionis: reuerenter tractet: et sumat a celebrāte
post sumptionem sanguinis vel a ministrante.

Si p? sumptionē illi? panis et ante sumptio/
nem sanguinis: recipiat de nouo panis aptus:
et cōsecret: vt supra: atq; sumat: nō obstante q̃
ieiunniū sit solutū per sumptionē panis non cōse/
crati: q; pceptū de perfectione hui? sacramenti